

The Comparison between the Systems of Education of Turkey and Poland¹

Ramazan Şükrü PARMAKSIZ², Özlem YAVUZ³

Received: 28 December 2015, Accepted: 14 June 2016

ABSTRACT

Turkey makes reforms in many fields with either its adjustment laws or its own studies during the integration process into The European Union. To contribute to this process in the field of education, the objective of our study is to make a comparison between the system of education of Poland, which is from the union, and that of us. In the study, definitive and evaluative approaches as well as the method of document analysis were used. In consequence of the study, it was determined that the education in Poland is divided into four as general, regional, school district and local education and that the education in Turkey is divided into two as central and rural education. Whereas the system of education of Poland is structured as 6+3+3, the 12 years of compulsory education in Turkey is structured as 4+4+4. In the secondary education institutions in Poland, there are two-year additional general high school and three-year additional technical schools. The secondary education institutions in Turkey consist of only four-year high school education. Universities in Poland are categorized as technical higher education, general university, teacher training colleges and foreign language teacher training colleges. In Turkey, there exist only general universities and the structuring occurs in itself. In Poland, there is a discrete ministry which deals with higher education. In Turkey, all educational institutions are connected to ministry of national education.

Keywords: Comparative Education, The System of Education, Turkey, Poland.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Thanks to the comparative education studies, experiences of different countries, the steps to be taken and probable outcomes can be identified. Accumulated information regarding different practices are presented, improvement of a reform in education is supported; and, by discussing the cultural differences and similarities between communities, communication between communities can be reached at (Philips and Schweisfurth, 2008). In order to develop the international collaboration, the studies should improve in quality and quantity besides examining the results as "comparative education" sciences.

In this study, the aim is to compare the educational systems of Turkey, in the process of joining the European Union, and Poland which joined the European Union in 2004 in terms of their general objectives, school system, teacher training and administrative structures.

Method

The research, considering its topic, is a comparative education research. Comparative education is a research area determining and interpreting the existing educational problems and their causes in societies by touching on similar factors in other societies (Lauwerys, Varış and Neff, 1979). To get the required data, the method of document analysis was used. Definitive, evaluative and definitive approach were utilized. At the stage of scanning the

¹This study was accepted as an oral presentation in ICONTE 2015.

² Assist.Prof.Dr., Bulent Ecevit University, Ereğli Faculty of Education, rsparmaksiz@gmail.com

³ Teacher, MEB, yavuzkuukozlem@gmail.com

literature on the topic of education systems, printed scientific sources such as thesis and essays published on academic magazines were examined. Websites of the ministries of education of both countries and websites of the universities in the above mentioned countries were scanned and current sources in the education sites internationally acknowledged as reliable and known were utilized.

Findings

The other education objectives of both countries are similar when they are considered from the aspect of supporting the improvement of individuals in every field and ensuring the unity of society. However, Poland puts forward its educational objective in a more substantial way.

While the Turkish education system is divided as center and provincial; education in Poland is divided into four as general, regional, school region and local. While the compulsory twelve year education in Turkey is structured as 4+4+4, the education system in Poland is structured as 6 years (1st and 2nd stage primary school), 3 years (1st stage junior high school) and 3 years (2nd stage high school). In the 2nd stage high school, all classes are given by in-field teachers. In Turkey, only in certain classes the in-field teachers are charged. In Poland, after the 2nd stage primary school, level determining exams are conducted only in order to identify the problems and deficiencies nationwide. They are not used to place students at higher education. However, in Turkey, there is not such an exam following primary education. In Poland, an exam resembling TEOG in Turkey is conducted between the 1st and 2nd stage high schools to measure the knowledge and skills on humanities and sciences.

In Poland, 2nd stage high schools are divided into several groups such as general high school, high schools for expertise, technical high school, initial vocational high school, additional general high school, additional technical high school, and after junior high schools. On the other hand, in Turkey, high school stage is divided as general high schools, foreign language high schools, Anatolian high schools, science high schools, Anatolian fine arts schools, social sciences, occupational technical education applying high schools.

The age to start education is announced compulsory for the ages 7 and 6 after the 2015-2016 educational year in Poland; and it depends on will after 66 months old while compulsory after 72 months old in Turkey. Foreign language education will become compulsory at kindergarten in the above mentioned school year in Poland. In Turkey, foreign language education at kindergarten is not compulsory.

Placement to higher education decided by YGS and LYS exams in Turkey taking place in the senior year of high school is replaced by Matura document indicating the maturity level of the students in Poland and allowing them to apply universities by themselves. Higher education in Turkey is separated into two as faculty and college. Faculties are four years in Turkey. In Poland, higher occupational schools, teacher training colleges, traditional universities, technical universities and academies are separated into five groups apart from universities. While there are two ministers, one just responsible from the universities, in Poland, in Turkey all educational establishments depend on only one minister.

In Poland, Ministries of Education and Sports prepare an education-training program and a book list. However, teachers are provided with flexibility in their choices regarding the course books and content according to the students' needs. In Turkey, on the other hand, an education program and course book list is prepared by the Ministry of Education.

Discussion and Result

With the projects and grant programs applied after Poland's entry at the EU, education programs were revised. With the applied education politics, the most rural areas of the country were tried to be reached at and education began with common principles.

For Poland's education system to become much more modern, certain steps have been taken in the past few years. The reasons behind these steps are to meet the new requirements of the rapidly developing globalization and information based economy on the establishments providing kids and the youth with education in the most effective way. When regarded from the aspect of the establishments' development as educational organizations, this is especially significant both for the teacher and the school.

In Poland, considering the improvement of the modern education system and the analysis of different problems, the needs of the school is identified, the areas of top priority for development are chosen, for the teachers to apply the changes in education professionally in accordance with the school's existing needs, occupational improvement of the teachers are aided. All of the innovative projects on education in Poland receive grants at school base.

For the improvement of schools, attendance at modification practices is supported by a counselor who is not the member of the school. The main duty of the counselor is to help start, apply and inspect the improvement of the project, and to give support to the annual plan for the school to realize its certain practices. The plan includes the

modifications to be applied in order to increase the quality of the school and to better the efficiency of the employees (ORE, 2015). There are not experts to help design plans regarding the schools' needs in the Turkish education system. The existence of such an expert in the school is essential regarding the beforehand diagnosis of possible problems and the preparation of practices addressing the needs.

Türkiye ve Polonya Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması¹

Ramazan Şükrü PARMAKSIZ², Özlem YAVUZ³

Başvuru Tarihi: 28 Aralık 2015, **Kabul Tarihi:** 14 Haziran 2016

ÖZET

Türkiye, AB'ne giriş sürecinde gerek uyum yasalarıyla gerekse kendi araştırmalarıyla birçok alanda reformlar yapmaktadır. Bu sürece eğitim alanında katkı sağlamak için araştırmanın amacı birlik ülkelerinden Polonya ile Türkiye eğitim sistemlerinin karşılaştırılmasıdır. Araştırmada doküman analizi yöntemiyle birlikte tanımlayıcı ve değerlendirici yaklaşımlar kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda; eğitimin Polonya'da genel, bölgesel, okul bölgesi ve yerel olmak üzere dörde, Türkiye'de ise merkez ve taşra olmak üzere ikiye ayrıldığı belirlenmiştir. Polonya eğitim sistemi 6+3+3 şeklinde yapılanmıştır, Türkiye'deki 12 yıllık zorunlu eğitim 4+4+4 şeklinde yapılanmıştır. Polonya Ortaöğretim kurumlarında 2 yıllık ek genel lise ve üç yıllık ek teknik okullar bulunmaktadır. Türkiye'de ise lise eğitimi 4 yıllık ortaöğretim kurumlarında verilmektedir. Polonya'da üniversiteler, mesleki yükseköğretim, genel üniversite, öğretmen yetiştirme kolejleri ve yabancı dil öğretmeni yetiştirme kolejleri diye ayrılır. Türkiye'de ise sadece genel üniversiteler mevcuttur ve yapılanma kendi içinde gerçekleşmektedir. Polonya'da Yükseköğretimle ilgilenen ayrı bir bakanlık mevcuttur. Türkiye'de ise tüm eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlıdır.

Anahtar Kelimeler: Karşılaştırılmalı Eğitim, Eğitim Sistemi, Türkiye, Polonya.

1. Giriş

Çağın gerektirdiği becerilerle donatarak bireylere istenen nitelikleri kazandırmak, belli amaçlara göre bireyleri şekillendirmek ve çağdaş dünyaya uyumlu üye olmasını sağlamak eğitimin en önemli işlevidir (Çelikten, Şanal ve Yeni, 2005). Toplumların ekonomik, kültürel, sosyal ve politik açıdan gelişmeleri eğitim sayesinde mümkün olmaktadır. Nitelikli bir eğitim ise, akla ve bilime dayalı, evrensel değerlere sahip bir eğitim yapılanması ile gerçekleşmektedir. Bu nedenle, tüm dünya ülkelerinin ortak amacı, eğitim sistemlerini çağdaş gelişmeler doğrultusunda, hem toplumun hem de bireyin ihtiyaçlarına yanıt verecek şekilde düzenlemektir (Gültekin ve Anagün, 2006).

Farklı eğitim sistemlerine sahip toplumlar, diğer toplumlar tarafından tarihin bütün dönemlerinde kültürel ve eğitsel yönlerden merak ve ilgi ile izlenmiştir. Toplumlardan bazılarının diğerlerine göre seviyelerinin daha iyi oluşu onların eğitim yapı ve sisteminin diğerlerine göre daha iyi olması ile açıklanabilir. Küreselleşen Dünya'da eğitim sistem ve yapılarının da küreselleştiği görülmektedir. Eğitim bilimleri alanında gerçekleştirilen çalışmalar da küreselleşmeye vurgu yapmaktadır ve dolayısıyla farklı eğitim sistem ve yapılarını incelemek ülkelerin kendilerini geliştirmesi adına önemli olabilmektedir. Bir başka deyişle yerel ve ulusal çalışmaların yanında farklı ülkeleri de ele alan, ülkeler arasındaki benzerlik ve farklılıkların görülebileceği çalışmalarda giderek yaygınlaşmaktadır. Karşılaştırmalı eğitim çalışmaları ile farklı ülkelerin deneyimleri, yapılacak girişimler ve olası sonuçlar tanımlanabilmektedir. Farklı uygulamalara ilişkin bilgi birikimi sunulur, eğitim reformlarının geliştirilmesinde destekleyici rol oynanır ve kültürel farklılıkları ve benzerlikleri tartışarak toplumlar arasında işbirliğini gerçekleştirmeye yardım edilebilir (Philips ve Schweisfurth, 2008). Eğitimde toplumlararası işbirliğinin geliştirilebilmesi için söz konusu çalışmaların nicelik ve nitelik olarak artmasına ve sonuçlarının "karşılaştırmalı eğitim" bilimi olarak incelenmesine gereksinim vardır.

Bu araştırmada, AB'ne girme sürecinde bulunan Türkiye ile 2004 yılında AB'ne üye olan Polonya'nın eğitim sistemlerinin genel amaçlar, okul sistemi, öğretmen yetiştirme, idari yapı bakımından karşılaştırılması amaçlanmıştır. Belirtilen amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır:

1. Polonya eğitim sistemi (yaygın ve örgün tüm kademelerde) nasıldır?

¹ Bu çalışma, ICONTE 2015'de sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

²Yrd.Doç.Dr., Bülent Ecevit Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi, rsparmaksiz@gmail.com

³ Öğretmen, MEB, yavuzkuukozelem@gmail.com

2. Polonya ve Türkiye’de eğitim sistemleri açısından benzerlik ve farklılıklar var mıdır?

2. Yöntem

Araştırma, konusu bakımından karşılaştırmalı eğitim araştırmasıdır. Karşılaştırmalı eğitim, toplumlardaki mevcut eğitim sorunları ve nedenlerini, diğer toplumlardaki benzer etkenlere değinerek saptayan ve yorumlayan bir araştırma alanıdır (Lauwerys, Varış ve Neff, 1979). Gerekli verilere ulaşabilmek için doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi yöntemi araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım & Şimşek, 2008). Konu ile ilgili alan yazının incelenmesine dayanan (Ültanır, 2000, 26), tanımlayıcı yaklaşım ve sistem ve kurumların kendi yapısı içinde ele alarak değerlendirilmesiyle sonuca ulaşılan ve olumlu ya da olumsuz yargılar geliştirilen (Saraçoğlu, 1990; Ültanır, 2000, 26; Parmaksız ve Kısakürek, 2013) değerlendirici yaklaşım kullanılmıştır. Seçilen ülkelerle ilgili dokümanların toplanması, analizlerin yapılması, benzerlik ve farklılıkların ortaya konması ve var olan gerçeklerin karşılaştırılması için tanımlayıcı yaklaşımdan yararlanılmıştır. Eğitim sistemleri ile ilgili alanyazın taramasında tezler, akademik dergilerde yayınlanmış makaleler gibi basılı bilimsel kaynaklar incelenmiştir. Aynı zamanda, bu iki ülkenin eğitim bakanlıklarının ve adı geçen ülkelerdeki üniversitelerin elektronik sayfaları taranmış ve uluslararası tanınırlığı olan ve geçerli güvenilir kabul edilen eğitim sitelerindeki (EURYDICE, UNESCO, OECD vb) güncel kaynaklardan faydalanılmıştır.

Araştırmada alıştırma grubu olarak Türkiye ve Polonya seçilmiştir. Uluslararası sınavlarda alınan sonuçlara göre her iki ülkenin benzer basamaklarda olması seçimde etkili olmuştur.

Veri analinde alanyazın taraması yapılmış, ölçütler takımı oluşturulmuş ve her iki ülkenin belirlenen ölçütlere göre benzerlik ve farklılıkları sunulmuştur. Bu bağlamda veriler seçilmiş, düzenlenmiş, benzerlikler ve farklılıklar bir araya getirilmiş, karşılaştırılmış ve yorumlanmıştır.

3. Bulgular

Araştırmada öncelikle Polonya’daki eğitim reformunun ve AB’ne üye olduktan sonraki hibe programlarıyla değişen ve gelişen eğitim kalitesinin anlaşılabilmesi için adı geçen ülke ile ilgili bilgi verilmiştir. Daha sonra ise Polonya ve Türkiye eğitim sistemlerinin genel yapısı arasındaki benzerlikler ve farklılıklar incelenmiştir

3.1. Polonya Eğitim Sistemi

Polonya’da anayasada belirlenen ilkelere göre; her bireyin eğitim alma hakkı vardır ve eğitim 18 yaşına kadar zorunludur. Devlet okullarında eğitim ücretsizdir ve aileler devlet okullarından başka okulları seçmekte özgürdürler. Ayrıca yerel yönetimler eğitime destek sağlamaktadır. Bu noktada Polonya’da eğitimin genel amaçları aşağıdaki şekilde sıralandığı görülmektedir (VIRTUALCAMPUSES, 2015).

- Tüm Polonya halkının yaşam seviyesini yükseltmek,
- Öğrencilerin özgür, adaletli, demokratik, hoşgörülü ve dayanışma içinde yetişmelerini sağlamak,
- Öğrencileri, vatandaşlık görevlerini ve ailevi sorumluluklarını yerine getiren bireyler olarak yetiştirmek,
- Öğrencilerin yetenekleri doğrultusunda gelişmelerini sağlamak,
- Fiziksel, duygusal ve ekonomik yetersizlikleri bulunan öğrencilere destek sağlamak,
- İş yaşamının gerektirdiği insan gücünü yetiştirmek.

3.2. Okul Sisteminin Yapısı ve Basamakları

Polonya eğitim sisteminin kademeleri aşağıda başlıklar halinde verilmektedir.

3.2.1.Okul Öncesi Eğitim

Polonya'da 20. yüzyılın başında okul öncesi eğitim kurumları şekillenmeye başlamıştır. 6 yaşındakilere yönelik sınıflarda ve 3-5 yaş arasındakilere yönelik yetiştirme okullarında ilkokullara bağlı olarak faaliyetlerini sürdürmektedirler. 1940'larda aktif olarak kadınların iş hayatında yer almaları okul öncesi eğitime verilen önemi arttırmıştır. 2002-2003 eğitim-öğretim yılına gelindiğinde 3 - 5 yaş grubundaki çocukların yaklaşık %52'si bu kurumlardan faydalanmıştır. 6 yaşındaki çocukların bu kurumlara kayıt oranı ise %97'yi bulmaktadır. EURYDICE tarafından Polonya ile ilgili sunulan verilere göre 2013-2014 Eğitim Öğretim yılında 3-5 yaş arası anaokulu eğitimi alan çocukların oranı %74.1'dir (EURYDICE, 2014).

2004 yılında çıkarılan yasa ile 6 yaşındaki çocuklar belediyenin sorumluluğunda zorunlu olarak "0." sınıf olarak adlandırılan bir yıllık ilköğretime yönelik hazırlık eğitimini tamamlamakla yükümlüdürler. Bu sınıflar anaokuluna ya da ilkokullara bağlanmak zorundadır (EURYDICE, 2012).

Yasaya göre 2,5 yaşındaki çocukların da bu kurumlardan faydalanmalarına olanak tanınmıştır. Öğrenciler bu kurumlarda yaşlarına ve/veya ilgilerine göre sınıf mevcudu 25'i geçmemek üzere gruplandırılırlar. Fakat yeni yapılan bir değişiklik ile 2014/2015 eğitim öğretim yılından itibaren aşamalı olarak uygulanacak sisteme göre 2008 yılında Ocak-Haziran ayları arasında doğmuş olan çocuklara 6 yaş itibarı ile okula başlama zorunluluğu getirilmiş bulunmaktadır. Ayrıca 2015 Eylül ayından itibaren anaokullarında zorunlu yabancı dil dersi de program yer alması öngörülmüştür.

Polonya'da 2013-2014 Eğitim Öğretim yılında 10,4 bin kreş, ilkokullara bağlı 15,4 bin anaokulu, 2,1 bin diğer anaokulu türü mevcuttur. Bu okullarda toplamda yaklaşık 1268,3 bin çocuk eğitim görmüştür (EURYDICE, 2014, 2015). Okulöncesi eğitimin amaçları şu şekildedir (EURYDICE, 2014);

- Günlük yaşam ve daha sonraki eğitim süreçlerinde çocukların ihtiyacı olan yetenek ve zihinsel kapasiteyi geliştirmek,
- Çocukların duygusal ve zihinsel zekâlarını geliştirmek,
- Farklı zihinsel ve fiziksel yeteneğe sahip çocukların birlikte oynayıp, öğrenmesini sağlamak.

3.2.2. Zorunlu Eğitim

Polonya okul sistemi, 1999 yılında çıkarılan bir yasa ile yeniden yapılanmıştır. Bu yeni yapılanmada okul sistemi yapısı 6 yıllık ilköğretim okulları, üç yıl süren Ortaöğretim I. Kademe (Gymnasium) okulları, üç yıllık genel liseler, dört yıllık teknik liseler ya da üç yıllık mesleki okullar, iki yıllık tamamlama liseleri, üç yıllık tamamlama meslek okulları, orta öğretim sonrası okullar (post- secondary school) ve yükseköğretim kurumları olarak yapılanmıştır (Balci, 2011). Polonya'da zorunlu eğitimin süresi 7-18 yaşlarını kapsar. Fakat 2015-2016 yılında ilkokula başlama yaşı aşamalı olarak değişeceği için 1. ve 2. aşama ilkokul eğitiminde yaş aralığı; 1.Aşama: 6-9 yaş, 2.Aşama: 9-12 yaş şeklinde değişecektir.

Temel Eğitimin Amaçları aşağıda sunulmuştur (EURYDICE, 2014, 2015);

- Öğrencilere, okuma-yazma, matematik problemi çözme ve kendini ifade etme gibi sosyal yaşamın gerektirdiği temel becerileri kazandırmak,
- Öğrencilerin kendilerini tanıyarak, sosyal, kültürel ve doğal çevrenin farkına vararak gelişmelerini sağlamak,
- Öğrencilerin dünyayı doğru ve mantıklı şekilde tanımaları için bilişsel gelişmelerini sağlamak,
- Öğrencilere psikolojik, zihinsel ve ahlaki yönden sağlıklı gelişmeleri için gerekli temel becerileri kazandırmak.

3.2.2.1. İlköğretim I.Aşamanın Genel Özellikleri

Tüm öğrenciler ücretsiz okula giderler. Tek kabul kriteri yaş sınıridir. Aileler çocuklarını evlerine en yakın okula kayıt yaptırmak zorundadırlar. Ders yılı 2 döneme ayrılmıştır. Eylül ve Haziran ayları arasında 185 günlük bir süreyi kapsamaktadır. Zorunlu dersler (1.Sınıf: 16 saat, 2.sınıf: 17 saat, 3.sınıf: 18 saattir) genellikle haftanın 5 gününe yayılmış durumdadır. 1-3 sınıflar arasında sınıf tekrarı yoktur. 4. sınıfa kadar tek öğretmen, 4. sınıftan itibaren her ders için uzman öğretmenler ders vermektedir (Blamire, 2007).

Milli Eğitim Bakanlığının hazırladığı birden fazla eğitim programı bulunmaktadır. Bunlar temelde aynı olmakla beraber kitap ve program açısından öğretmenlere seçenek sunmaktadır. Dersleri yeterince iyi olmayan öğrenciler için ayrıca ek ders saatleri konulmaktadır; ancak toplamda ders saati, Din Kültürü dersi ile ek saatler de dahil olmak üzere (1.Aşama için) 23 saati geçemez (Blamire, 2007).

3.2.2.2. İlköğretim 2.Aşamanın Genel Özellikleri

10 yaş ve üzeri öğrencilerin eğitimini kapsayan ve farklı türde derslerin verildiği aşamadır. 4., 5. ve 6. sınıflarda toplam 28 saati geçmemek üzere okul yönetimi tarafından program şekillendirilmektedir. Her ders uzman öğretmenler tarafından verilmektedir.

Öğrencilerin performansları öğretmenleri tarafından değerlendirildikten sonra, yılsonunda, ülke genelinde her bir sınıf için de sınavlar yapılmaktadır. Böylece öğrencilerin durumu ülke genelinde karşılaştırmalı olarak ölçülür; ancak bu sınavlar öğretmenin verdiği notlar üzerinde etkili değildir. Yılsonu notunun beklenenden düşük olması halinde, ailenin isteği üzerine yeni bir sınav yapılabilmektedir.

Tablo 1

Temel Eğitimde Aşamalara Göre Verilen Dersler ve Yıl İçindeki Ağırlıkları

1.AŞAMADA		2.AŞAMADA	
Dersler	Ders Saati	Dersler	Ders Saati
Modern Yabancı dil	190	Yabancı Dil	290
Resim:	95	Resim	95
Bilgisayar	95	Bilgisayar	95
Müzik	95	Müzik	95
Beden Eğitimi	290	Beden Eğitimi	385
Bütünleştirilmiş Eğitim	1150	Tarih ve yurttaşlık	130
		Fen Bilimleri	250
		Matematik	385
		Rehberlik	95
		Teknoloji	95

(Eurydice, 2014).

2001/2002 ders yılından bu yana harici olarak standart hale getirilen sınavlar ve testlerden oluşan yeni sistem ilköğretim ve ortaöğretim'in (gymnasium) sonunda uygulanmaktadır.

Harici değerlendirmenin temel hedefleri şunlardır:

- Eğitimde daha iyi kalite kontrol temin etmek
- Öğrencilerin başarılarının teşhis edilmesini desteklemek
- Ulusal ölçüğe göre test ve sınav sonuçlarının olası karşılaştırmasını yapmak

Bütün testler ve sınavlar şubeler – Merkezi Sınav Komisyonu tarafından desteklenen ve denetlenen 8 Bölgesel Sınav Komisyonu – tarafından düzenlenmektedir.

2013-2014 Eğitim-Öğretim yılında toplam 13443 ilköğretim okulu ve 2.15 milyon öğrenci olduğu tespit edilmiştir (Eurydice, 2014).

3.2.3. Ortaöğretim-Birinci kademe (Gymnasium- Lower Secondary School)

1999'daki reform ortaöğretim okul türünü ortaya çıkardı ve bu okul türü reformun sembolü oldu ve 8+4 sisteminden 6+3+3 sistemine geçilmiştir. Daha donanımlı, en az 150 öğrencisi olmak zorunda olan okullar ile kırsal kesimlerdeki eğitim seviyesinin de yükseltilmesi hedeflenmiştir. Ayrıca bu sisteme geçişle öğrencilerin genel ya da meslek okulu tercihleri bir yıl daha ertelenmiştir (Jakubowski, 2010).

Ortaöğretim 1.devrenin sonunda genel zorunlu bir sınav yapılmaktadır. İlk kez 2002 yılında uygulanan bu sınav insani bilimler ve fen bilimleri alanlarındaki bilgi ve beceriyi ölçmektedir. Sonuçları 2.devre ortaokullarına girişi belirlemektedir.

Tablo 2**Ortaöğretim 2.devre Okulları ve Ortaokul Sonrası Eğitim**

Okullar	Yaş Aralığı
Genel orta öğretim ikinci devre okulları (Liceum ogólnokształcące)	16-19
Uzmanlık orta öğretim ikinci devre okulları (Liceum profilowane)	16-19
Teknik orta öğretim okulları (Technikum)	16-20
Temel mesleki okullar (Zasadnicza szkoła zawodowa)	16-18/19
Ek genel orta öğretim okulları (Uzupelniające liceum ogólnokształcące)	18/19-20/21
Ek teknik orta öğretim okulları (Technikum Uzupelniające)	18/19-21/22
Orta öğretim sonrası okullar (Szkoła policealna)	19/20-21

(Eurydice, 2012).

Eylül 2004 itibariyle 2 çeşit okul açılmıştır: ek genel ortaöğretim okulları ve teknik orta öğretim okulları (Eurydice, 2012).

Ortaöğretim sınavında alınan puanlarda dâhil olmak üzere ortaöğretim bitirme sertifikasında yer alan puanlar (belirli derslerde alınan sonuçlar ve diğer başarılarla dayalı) öğrencilerin bir orta öğretim ikinci devre okuluna girişine karar verir. Detaylı kabul kuralları yeni öğrencilere giriş hakkı veren ortaöğretim sonrası okullar tarafından belirlenir.

Milli Eğitim ve Spor Bakanlığı her türdeki okullar için genel eğitime yönelik ana öğretim programını belirler. Öğretmenler ders kitaplarını Bakanlık tarafından onaylanan bir listeden seçebilirler. Öğretmenler öğretim ve değerlendirme yöntemlerine karar vermekte, yenilikçi öğretim yöntemlerini getirmekte ve öğretim programını (Milli Eğitim ve Spor Bakanlığı tarafından onaylanan bir listeden) seçmekte serbestlerdir. Ayrıca kendi öğretim programlarını geliştirip – ana öğretim programına dayalı olarak – onay için Bakanlığa sunabilirler.

Bu eğitim seviyesindeki okullarda değerlendirme zorunlu eğitimdeki düzenlemelere benzemektedir. Eğitimin sonunda bütün okullar final sınavı (matura) düzenlemektedirler. Yükseköğretime giriş için gerekli final sınavına girenler ve başarılı olanlara yönelik bir sertifika verebilirler. Öğrencilerin iş piyasasına girmelerine izin veren bir sertifika verir. Ortaöğretim sonrası okullar öğrencilerini mesleki yaşama hazırlamaktadır.

3.2.3.1. Orta Okul Sonrası 3.Devre Okulları

Ortaokul sonrasında mesleki yeterlilik sertifikası almak isteyen öğrenciler için açılmış okullardır. 1,5 - 2 yıl arası eğitim vermektedirler. Ortaöğretim sonrası okullar öğrencilerini mesleki yaşama hazırlamaktadır.

3.2.4. Yükseköğretim

Çok çeşitli türlerde üniversite dışı ve üniversite yükseköğretim kurumları vardır: üniversite dışı yüksek mesleki okullar (wysze szkoły zawodowe), öğretmen eğitimi kolejleri (kolegia nauczycielskie), geleneksel üniversiteler (uniwersytety), teknik üniversiteler (politechniki), ve akademiler (akademie).

Polonya'da, 2010'lu yıllarda eğitim sistemini genel Avrupa kabul standartlarını yukarı çekmek amacıyla bazı değişiklikler yapılmıştır. Yükseköğrenim kurumlarına giriş için (kolej veya üniversite düzeyi) Matura sınavını geçmek gerekir. Eğitimlerine devam etmeye karar veren öğrenciler teknik üniversiteler, mühendislik, tarım akademileri, ekonomi akademileri ve yüksekokullar ile diğer meslek yüksekokullarından, öğretmen eğitim kolejlerine gidebilirler. Başvurular, bağımsız yükseköğrenim kurumları tarafından bireysel şekilde tasarlanmıştır.

İki ana akademik nitelik: lisans öğrenimi (üç yıl) (The Licencjat); ve iki yıllık çalışma ile yüksek lisans (Tytuł Magistra/Magister) derecesi alabilirler. Sonra doktora (Podyplomowe) derecesi için 3-4 yıllık bir eğitim gerekmektedir.

Polonya'da eğitim alan yabancı öğrenci sayısı son yıllarda hızla artma eğilimi göstermektedir. Bunun en önemli nedenlerinden biri ülkenin AB'ne girmesinden sonra özellikle eğitim alanında hâlihazırda yüksek olan kalite standartlarını daha da yükseltmiş ve Polonya üniversitelerinden alınan diplomaların tüm dünyada saygınlık ve geçerliliğinin artmış olmasıdır.

Polonya'da eğitim almayı çok avantajlı kılan sebeplerden bir diğeri ise, ülkenin özellikle öğrenci yaşamı ve öğrenim maliyetleri açısından birçok ülkeye kıyasla çok ekonomik ve elverişli olmasıdır. Birçok bölümde İngilizce ya da lehçe eğitim alınabilmektedir. İngilizce eğitim verenler üniversitelerde yıllık öğrenim ücreti 3.000 – 13.000 € civarındayken lehçe eğitimde bu rakam 1500-3500 € seviyelerine kadar düşmektedir. Üniversitelerde dileyen yabancı öğrenciler için Lehçe hazırlık eğitimi verilmektedir (EGİTİMPEDIA, 2015).

Polonya üniversitelerinin özellikle Türk öğrenciler tarafından tercih edilme nedenlerinden biri bu üniversitelere başvuru ve kabul aşamasında Türkiye'de üniversite sınavına girme ya da başarılı olma şartı aranmıyor olmasıdır. Polonya AB ülkesi olduğundan, bu ülkeden alınan üniversite diplomaları YÖK tarafından tanınmakta ve seçilen bölümün Türkiye'de eşdeğeri varsa denklik verilmektedir (PEARSONFOUNDATION, 2015).

Polonya, 29 diğerkülke ile birlikte, Avrupa Yüksek Öğrenim Alanı'nı oluşturmayı hedefleyen Bologna Beyanatını imzalamıştır. Polonya'daki yükseköğrenim kurumları, ECTS'yi (Avrupa Kredi Transferi Sistemi) uygulamaya başlamıştır. Ayrıca bu kurumlar, okulların aktivite ve programlarına bağlı olarak SOCRATES/ Erasmus gibi uluslararası öğrenci değişimlerine de katılmaktadır. Diploma Eki, tamamlanan eğitimin ve edinilen yeterliliğin uluslararası çapta tanınmasını sağlamaktadır (PEARSONFOUNDATION, 2015).

3.2.5. Yetişkin Eğitimi

Yetişkin eğitim hem üniversite ve okulların hem de araştırma merkezlerinin desteğiyle yürütülmektedir. 2010-2011 Eğitim Öğretim yılında 290 bin kişi bu tarz kurslarda eğitim görmüştür. Fakat diğerkülke AB Üye ülkelerle kıyaslandığında bu rakam düşük olarak algılanmaktadır (FRSE, 2015).

3.2.6. Özel Eğitim

Özel eğitim Polonya eğitim sisteminin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu durum hem yaygın hem özel eğitimde ortak olan mevzuata da yansıtılmıştır. Özel eğitim ihtiyaçları olan pek çok çocuk ayrı okullarda veya yaygın eğitim okullarındaki özel sınıflarda eğitim görmektedir.

3.2.7. Öğretmen Yetiştirme

Öğretmenler yükseköğretim yeterliliklerine sahip olmalıdır. Gerekli eğitim türü öğretim seviyesine bağlıdır. İlköğretim düzeyinde öğretmen olabilmek için, öğretmenin üniversite türü yükseköğretimi veya üniversite dışı yükseköğretim türünü (öğretmenlerin diploma aldığı 3 yıl süreli öğretim) tamamlamış olması gerekmektedir. Orta öğretim birinci devre düzeyinde öğretmen olabilmek için; lisans veya yüksek lisans derecesi, orta öğretim ikinci devre seviyesinde öğretmen olabilmek için yüksek lisans derecesine sahip olmak gerekmektedir. Stajyer, sözleşmeli, atanmış ve kiralanmış olmak üzere 4 grup öğretmen kategorisi oluşturulmuştur (Balci, 2010).

2004'ten itibaren öğretmen eğitimi standartları değişikliğe uğramıştır. Bakanlık yönetmeliği Eylül 2004'te öğretmenlik eğitimine başlayan öğrencilere bu yenilikleri tanıtmıştır. Bu değişiklikler mesleki eğitim ders saatlerindeki artışı, her 2 konuda da ehil olma gereksinimini, Bilişim teknolojileri yetenekleri ve bir yabancı dil hâkimiyetini kazanmayla ilgilidir (B2, B2+ Ortak Avrupa Çerçevesi).

Öğretmenler için 2007 yılında yeni bir ücret sistemini yürürlüğe konmuştur. Daha önce öğretmenler, girdikleri ders saati ve meslekteki kıdemlerine göre ücret almaktayken yeni sistemde belirlenen ölçütler; öğretmenden beklenen görevler, bu görevleri yerine getirmesi için nelere gereksinimi olduğu, hangi sonuçlara ulaştığı ve mesleki yeterlik ve deneyimi olmuştur. Yeni sistem aynı zamanda, öğretmenin evine yakın okul seçmede ve çok iyi sonuçlara ulaşan okullarda prim ödenmesi konularında esneklik getirmiş bulunmaktadır.

3.2.8. Eğitimin Finansmanı

AB üyesi ülkeler arasında bütçeden en fazla eğitime pay ayıran ülke %14,5 ile Danimarka olurken, en az pay ayıran ülke %6,4 ile Yunanistan. Bütçeden eğitime ayrılan payda AB ortalaması ise %11,2. Polonya da bütçeden ayrılan pay ise %12,8 oluşturmaktadır (VIRTUALCAMPUSES, 2015).

Eğitim için finansman öncelikle Ulusal Eğitim Bakanlığı tarafından sağlanmaktadır. Bakanlık bölgelere göre yerel otoritelere pay göndermekte ve yerel otoriteler de bu payı okulların ihtiyaçlarına ve öğretmen sayılarına göre paylaşmaktadır. Bu nokta da ilgi çekici bir uygulama mevcuttur. Eğer okullar hem

öğrenci hem de kendi gelişimlerine dönük projeler sunarlarsa daha büyük pay almaya hak kazanmaktadırlar.

3.3. Türkiye Eğitim Sistemi ve Polonya Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması

Türk Milli Eğitim sistemi Örgün Eğitim ve Yaygın Eğitim olmak üzere 2 gruba ayrılmaktadır. Örgün eğitim belirli yaş grubundaki ve aynı seviyedeki bireylere, amaca göre hazırlanmış programlarla okul çatısı altında yapılan düzenli eğitimidir ve Okul Öncesi Eğitim, İlköğretim, Ortaöğretim ve Yükseköğretim kurumlarını kapsamaktadır. Yaygın Eğitim ise örgün eğitim sistemine hiç girmemiş, herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademelerden birinden ayrılmış olan bireylere ilgi ve gereksinme duydukları alanda örgün eğitim yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümünü kapsar. Yaygın Eğitim kurumları ise çok çeşitlilik sergilemektedir ve halk eğitimi, çıraklık eğitimi ve uzaktan eğitim yoluyla gerçekleştirilmektedir (Başaran ve Çingir, 2012).

Mili Eğitim genel amaçlarını gözden geçirdiğimizde ise; bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır (MEB, 1973). Polonya Eğitim sistemindeki genel amaçları göz önüne aldığımızda ilk ilkenin toplumun yaşam seviyesini yükseltmek olduğunu görmekteyiz. Adı geçen iki ülkenin de diğer eğitim amaçları, toplumsal bütünlüğü sağlamak, bireylerin her alanda gelişimlerini desteklemek noktasından düşünüldüğünde benzerlik göstermektedir. Fakat Polonya eğitim amaçlarını daha somut bir biçimde ortaya koymaktadır.

Türk Eğitim sistemi merkez ve taşra şeklinde ikiye ayrılırken, eğitim Polonya'da; genel, bölgesel, okul bölgesi ve yerel olmak üzere dörde ayrılmaktadır. Türkiye'deki 12 yıllık zorunlu eğitim 4+4+4 şeklinde yapılmışken, Polonya'da eğitim sistemi 6 yıl (1. ve 2. Devre ilkokul), 3 yıl (1. Devre ortaokul) ve 3 yıl (2.devre ortaokul) olmak üzere 6+3+3 şeklinde yapılmıştır. 2. Devre ilkokulda tüm dersler branş öğretmenleri tarafından verilir. Türkiye'de sadece belirli derslerde branş öğretmeni görev alır. Polonya'da 2. Devre ilkokuldan sonra ülke genelinde sadece problem ve eksiklerin belirlenmesine dönük seviye belirleme sınavları yapılır. Üst devreye yerleştirme için kullanılmaz. Türkiye'de ise ilköğretim sonrası bu tarz bir sınav mevcut değildir. Türkiye'deki TEOG sınavı benzeri bir sınav 1. Ve 2. Devre ortaokul arasında "insani bilimler ve fen bilimleri alanlarındaki bilgi ve beceriyi ölçmeye dönük" olarak yapılır. Ortaöğretim 2.devre okulları Polonya'da genel orta öğretim, uzmanlık orta öğretim, teknik orta öğretim, temel mesleki, ek genel orta öğretim, ek teknik orta öğretim, orta öğretim sonrası okullar olarak çeşitli türlere ayrılmıştır. Türkiye'de ise lise devresi Genel Liseler, Yabancı Dil Ağırlıklı Liseler, Anadolu Liseleri, Fen Liseleri, Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri, Sosyal Bilimler Lisesi, Mesleki ve Teknik Eğitim Uygulayan Liseler olmak üzere bölümlenmiştir.

Okula başlama yaşı, Polonya'da 2015-2016 eğitim öğretim yılından itibaren 7'den 6 yaş; Türkiye'de ise 66. aydan itibaren isteğe bağlı, 72. aydan itibaren ise zorunludur. Polonya anaokulunda dil eğitimi de bahsedilen eğitim öğretim yılı içerisinde zorunlu hale getirilecektir. Türkiye'de anaokulunda yabancı dil eğitimi zorunlu değildir.

Türkiye'de lise son sınıfta uygulanan YGS ve LYS sınavlarıyla Yükseköğretime yapılan yerleştirme, Polonya'da öğrencilerin olgunluk seviyesini belirleyen Matura belgesini aldıktan sonra üniversitelere bireysel başvuru yapmaları şeklinde uygulanmaktadır. Türkiye'de Yükseköğretim fakülte ve yüksekokul olarak ikiye ayrılırlar. Fakülteler en az dört yıl iken Polonya'da ise üniversite dışı yüksek mesleki okullar, öğretmen eğitimi kolejleri, geleneksel üniversiteler, teknik üniversiteler, akademiler olmak üzere Yükseköğretim 5 gruba ayrılmaktadır. Üniversitelerden sorumlu bakan ayrı olmak üzere eğitimden sorumlu 2 bakan mevcutken Türkiye'de tüm eğitim kurumları tek bir bakanlığa bağlıdır.

Polonya'da Millî Eğitim ve Spor Bakanlığı eğitim-öğretim programı ve kitap listesi hazırlamaktadır. Fakat öğretmenlere, öğrencilerin ihtiyaçlarına dönük ders kitabı ve ders içeriği belirlemede esneklik sağlanmıştır. Türkiye'de ise MEB tarafından öğretim programı ve ders kitabı listesi hazırlanmaktadır.

4. Tartışma ve Sonuç

Eğitim, AB'nin genişlemesi ve sürekliliğinin sağlanmasında önemli bir role sahiptir. AB'ne üye her ülke kendi sosyo-ekonomik yapısına uygun modelleri uygulamakta serbesttir fakat ulusların sistemleri göz önüne alındığında ortak kriterler mevcuttur. Dolayısıyla ülkeler, üye ülkelerin genel ilkeleriyle çelişmeden eğitim sistemlerini şekillendirmelidirler.

Polonya AB'ne katıldıktan sonra uygulanan projeler ve hibe programlarıyla, 1999 yılında yenilenen eğitim politikalarıyla eğitim programları revize edilerek ülkenin en kırsal kesimlerine ulaşılmaya çalışılmış ve ortak ilkeler doğrultusunda eğitim verilmeye başlanmıştır.

Polonya'da 2010'lu yıllarda, çocuklara ve gençlere eğitim sağlayan kurumların hızla gelişen küreselleşme ve bilgi-temelli ekonominin kurumlar üzerindeki yeni gereksinimlerini en etkili bir biçimde karşılayabilmek için adımlar atılmıştır. Kurumların birer öğrenim odağı olarak gelişebilmesi açısından, bu atılım hem okul hem de öğretmen için oldukça önemlidir.

Polonya'da farklı sorunların çözümlenmesi ve modern eğitim sisteminin geliştirilmesine ilişkin, okulun ihtiyaçları belirlenir, gelişim için öncelikli alanların seçilir, öğretmenler için eğitimdeki değişikliklerin profesyonelce uygulanmasına, okulun mevcut ihtiyaçlarına uygun olarak, öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin planlanmasına yardımcı olunur. Polonya'da eğitimle ilgili tüm yenilikçi projeler okul bazında hibe almaktadır.

Okulların gelişimi için değişim uygulamalarına katılım dışarıdan bir danışman yoluyla desteklenmektedir. Danışmanın temel görevi, gelişim projesinin başlatılması, uygulanması ve izlenmesine destek olmaktır, okulun belirli uygulamalarını gerçekleştirebilmesi için yıllık plana destek vermektir. Plan, okulların kalitesini arttırmak ve çalışanlarının yeterliklerini iyileştirebilmek için uygulanacak değişiklikleri içermektedir (ORE, 2015). Türk eğitim sisteminde bu konuda bir uzman mevcut değildir. Okulda böyle bir uzmanın varlığı olası problemlerin önceden tespiti ve ihtiyaca dönük uygulamaların hazırlanması açısından önemlidir.

Eğitimin Geliştirilmesi Merkezi tarafından uygulanan "Örgün eğitim okullarına verilen destek temelinde öğretmenler için bir sistem Projesi" kapsamında, bölgede öğretmenler, yöneticiler, okul psikologları, danışmanlar, kütüphaneciler ve farklı kurumları temsil eden diğer çalışanlardan oluşan ağlar vardır. Bölgenin ihtiyaçlarının ve beklentilerinin temel alınarak oluşturulan ağlara katılmak için okullar başvurabilir. Sonrasında, okulun müdürü, öğretmenlerin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak belli tematik alan ağlarına (ücretsiz) katılmaları için öğretmenleri yönlendirir. Bu sayede temel ihtiyaçlar ve disiplinler arası iletişim de sağlanmaktadır.

Türk Eğitim Sistemi AB aday ülkesi olduğu için Polonya'ya sağlanan ekonomik desteği alamamaktadır. Fakat kendi içinde üreteceği destek projeleriyle ya da diğer ülkelerin eğitim sistemlerinde öncü nitelikteki özellikleri örnek alarak eğitim sistemini güçlendirebilir.

Kaynaklar

- Balcı, A. (2011). *Karşılaştırmalı eğitim sistemleri*. Ankara: PegemA.
- Başaran, İ. E. & Çınkır, Ş. (2012). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Ekinoks Yayıncılık.
- Blamire, R. (2007). *Study of the impact of technology in primary schools*, steps.eun.org/ Public Services Contract EACEA/2007/4013. (Erişim Tarihi: 2015, 10 Şubat).
- Çelikten, M., Şanal, M., & Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 207-237.
- EGİTİMPEDIA (2015). Eğitim Sistemini Dönüştüren Ülkeler – 8: Polonya, <http://www.egitimpedia.com/egitim-2/egitim-sistemini-donusturen-ulkeler-8-polonya>. (Erişim Tarihi: 2015, 10 Şubat).
- EURYDICE (2012). World Data on Education, VII 2010/11. <http://www.ibe.unesco.org/en/services/online-materials/world-data-on-education/seventh-edition-2010-11.html>. (Erişim Tarihi: 2015, 10 Şubat).
- EURYDICE (2014). Political, Social and Economic Background and Trends, https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Poland:Political_Social_and_Economic_Background_and_Trends. (Erişim Tarihi: 2015, 15 Mart).
- EURYDICE (2015). Political, Social and Economic Background and Trends,, https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Poland:Political_Social_and_Economic_Background_and_Trends. (Erişim Tarihi: 2015, 15 Mart).

- FRSE (2012). The System of Education in Poland www.frse.org.pl/sites/frse.org.pl/files/publication/1273/system-education-poland.pdf. (Erişim Tarihi: 2015, 10 Şubat).
- Gültekin, M. & Anagün, S. Ş. (2006). AB'nin eğitimde kaliteyi belirleyici alan ve göstergeleri açısından türk eğitim sisteminin durumu. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 145.170.
- Jakubowski, M. (2010). Opening up opportunities: education reforms in Poland. http://ibs.org.pl/files/publikacje/pp/pp_2015/IBS_Policy_Paper_01_2015.pdf. (Erişim Tarihi: 2015, 10 Şubat).
- Lauwerys, J., Varış, F. & Neff, K. (1979). *Mukayeseli eğitim*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- MEB (1973). 1739 Milli Eğitim Temel Kanunu. <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html>. (Erişim Tarihi: 2015, 10 Şubat).
- ORE (2015). Okulların iyileştirilmesi ve desteklenmesi için yeni yöntemler, www.ore.edu.pl (Erişim Tarihi: 2015, 15 Mart).
- Parmaksız, R. Ş. & Kısakürek, M. A. (2013). Türkiye ve bazı AB ülkelerinde öğretmenlere yönelik hizmetiçi eğitim programlarının temel öğeler ve kalite kontrolü/güvencesi açısından karşılaştırılması. *KJES-Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(112-129).
- PEARSONFOUNDATION (2015). <http://pearsonfoundation.org>. (Erişim Tarihi: 2015, 10 Şubat).
- Philips, D. & Schweisfurth, M. (2008). *Comparative and international education*. London: Continuum International Publishing Group.
- Saraçoğlu, A. S. (1990). *Türkiye ve japonya eğitim sistemlerinin karşılaştırılması*. Yayımlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Ültanır, G. (2000). *Karşılaştırmalı eğitim bilimi kuram ve teknikler*. Ankara: Eylül Yayıncılık.
- VIRTUALCAMPUSES, (2015). Poland. virtualcampuses.eu/index.php/Poland#Educational_system_in_Poland (Erişim Tarihi: 2015, 10 Şubat).